

فرود گاہ فرشتگان

مہارت کی پابندی بہ مازدر فرزندان
(۱۸ سال تا ۶۰ سال) اصغر آیتنے

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۳۶۳۴۰

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر قیسات محفوظ است.

با هنر آغازین

با همهٔ سواری و ظرافت‌هایش، شیرین‌ترین کار عالم «تربیت» است و مهم‌ترین مسئلهٔ تربیت، «خانواده». خانواده اگر «خانواده» باشد، تربیت شیرین می‌شود و طبیعی. همان‌طور که ما نفس می‌کشیم، در خانواده هم تربیت می‌شویم؛ بی‌آنکه به آن فکر کنیم و بدانیم چه می‌شود.

مرکز «احیاء اندیشه و سیرت علمی» مجموعه‌ای است مردم‌نهاد و خدمتگزار در کارهای خیر. تمرکز این مرکز بر تربیت و تعلیم است، آن‌هم با رویکرد اسلامی و عقلانی و با محوریت زیربنایی‌ترین نهاد تربیت، یعنی خانواده.

وجهت همّت ما مهارت‌آموزی به خانواده است و مایهٔ حرکت ما استفادهٔ هوشمندانه از ابزارهای حمایتی؛ از این رو طرح «مهرستان» را پایه‌ریزی کردیم تا در پیمودن این مسیر مقدس، بتوانیم منظم و هدفمند برنامه‌ریزی‌هایش برویم. «مهرستان» فقط مخفف «محصولات هنری رسانه‌ای» نیست، بلکه اسمی است که برای آموختن مهرورزی در خانه و گرمابخشی به کانون خانواده.

ابزار ما در این راه پرفراز و بی‌نشیب چیست؟ از بین همهٔ راه‌های ممکن، با «یار مهربان» به یاری خانواده‌ها آمده‌ایم؛ با همان آشنای پرسخاوتی که صدها نسل بشر را معلم و پرورده و فروتنانه با ذهن و ضمیرشان در هم تنیده است.

بله، با کتاب آمده ایم و بر این باوریم که با همه تنوع ابزارهای دیجیتال و گرایش جنون آمیز انسان امروز به آن ها، هیچ چیز جای کتاب را نمی گیرد! اثبات ساده این مدعا را در رشد کتاب های کاغذی، در همین سال ها و حتی در کشورهای صنعتی، می توان سراغ گرفت. خوشبختانه این یار مهربان، هنوز هم به آدم ها وفادار مانده و همچنان گنجینه سرشاری به شمار می رود که پاسخ گوی نیازهای رنگارنگ مخاطبانش است؛ بماند که مدتی است با این یار مهربان نامهربانی می کنیم!

به ببال باغیر زمین مانده ای بوده ایم که حضورمان را در این عرصه معنا بیخشتن بریان پر او اثری مانا به جای گذارد. سرانجام صدها نفر ساعت پایش و پویش، به معنای طرح خانواده محور «مهرستان» انجامید که یکی از میوه هایش اکنون در دستان شماست.

با وسواسی خاص، اصول کمی کار را تعیین کردیم تا شاخص ارزیابی باشند و بازتاب دغدغه مندی ما:

۱. تلاش فعالان این طرح و همه تولیدات آن، تمام وقت و تمام قد، در خدمت خانواده هاست و تمام آثار مکاتب بر محور نیازهای اعضای خانواده شکل می گیرد.

۲. گام های اجرایی را کاملاً علمی و منطقی طراحی کردیم تا از پشتوانه های محکم بهره مند باشد؛ برای نمونه، نرم افزار قدرتمند و رایج مدیریت سیستمی را در مسیر تصمیم سازی تصمیم گیران و آماده سازی آثار، به کار گرفته ایم.

۳. آثاری باید تولید و ترویج شوند که حقیقتاً مورد نیاز باشند و نوآورانه و مشکل گشایانه به طرح مسائل بپردازند؛ از این رو، هم به درون مایه هایی عالمانه و مبتنی بر آموزه های دین اسلام توجه داریم و هم به قالب هایی شیوا و جذاب

در انتقال آن‌ها، انتظارمان تا بدان حد است که معادل و مشابهی برای آن آثار، براساس رویکرد انتخاب‌شده، برای انسان عصر حاضر به‌ویژه نسل جوان وجود نداشته باشد. در این راستا و برای دستیابی به گنجینه اطلاعات جامع در این موضوع، طرح «اطلس سواد خانواده» در دست تدوین است.

۴. فارغ از شهرت اسمی افراد، از نویسندگانی دعوت به همکاری کردیم که نه تنها از ادبیات، بلکه از سایر حوزه‌ها تعریف‌شده در طرح برخوردار باشند، بلکه توصیه‌های نکته‌سنجانه، شوش‌کافانه درباره موضوع مدنظر را در انبان دانش و تجربه خویش انباشته کنند البته: اقام جوان‌ترهای خوش‌آئینه نیز غافل نماندیم.

۵. غنای زیربنا و کیفیت، و بنای «م.ستان» چنین اقتضا می‌کرد که متخصصان ممتاز در حوزه‌های مختلف، را با «نیر» تولید مشارکت دهیم: بهره‌مندی از اطلاعات طرح جامع اطلس خانواده و هشت علمی بصیر برای انتخاب موضوع و نویسندگان، ارزیابان کاربرد و انتخاب افراد زیادی از میان جامعه مخاطب هر یک از کتاب‌ها برای ارزیابی آثار رسیده براساس شاخص‌های تعریف‌شده، هنرمندان طبع‌شناس برای یافتن نام کتاب‌ها، و باستان‌شناسان فعال‌ترین نهاد ویرایشی ایران، طراحان و صفحه‌آرهای خوش‌قریحه، و مترجمانی چندباره آثار به منظور اصلاح ایرادهای احتمالی در مراحل پایانی، نیز شاخص‌های اختصاصی در صنعت چاپ، چاپخانه‌های کارگشته و مجهز، فعالان حرفه‌ای در تبلیغ و اطلاع‌رسانی و مدیریت فروش، متفکران دلسوز برای انگیزه‌آفرینی و امکان‌سازی برای مطالعه کتاب و ...

۶. گوشه چشمی هم داریم به میراث مکتوب گران‌بهای گذشتگان با موضوع خانواده، از راه بازآفرینی و بازنویسی آن‌ها متناسب با نیازها و اقتضائات انسان

معاصر، تا عطر نام و یادشان و خوشه چینی از خرمن معرفتشان، ذائقه مشتاقان را پرحلاوت کند.

۷. درست است که این طرح برای امکان تداوم بلندمدتش، باید از نظر منابع مالی مستقل و خودگردان باشد، اما به پشتوانه خیراندیشانی که چراغ این راه را روشن کرده‌اند، کاملاً غیرانتفاعی خواهد ماند و عوایدی را که احتمالاً به دست می‌آید، در فرایند تولید و ترویج آثار فاخر فرهنگی بازهزینه می‌کنیم. به این موضوع، در طرح مصوب و تمامی قراردادها تصریح شده است.

۸. برج‌های پیرامون محل امروزها در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی، نبودن آثار فاخر و مناسب نیست؛ بلکه ضعیف بودن فرهنگ مطالعه در بین اقشار جامعه به ویژه خانواده‌هاست. پیکارهای فعالیتهایمان تنها به این سمت نشانه می‌رود که این آثار خواندنی شوند، ترا مهارتی خانواده‌ها را در زندگی افزایش دهند. به همین منظور، طرح «مطالعه آثار» با توجه به راهبردهای عملی در بستر خانواده، تهیه شده و در حال پیگیری است.

۹. توجه داریم که بی‌اعتنایی به ابزارهای غریزی، راهبرد درستی نیست؛ تولید کتاب‌های صوتی، محصولات تصویری، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و تلفن همراه، حضور در شبکه‌های مجازی و اینترنتی، ترجمه آثار... نیز مدنظر خواهد بود. ۱۰. برای تنومند شدن این نهال نوپا، نظارت مستمر و ارزیابی‌های جانبیه نیاز است. از ابتدا تا انتهای این طرح، بازخوردگیری و اصلاح مناسب و به‌وقع، شکلات احتمالی در دستور کار خواهد بود.

۱۱. طرح‌ها و برنامه‌های موفق دیگر فعالان در این عرصه‌ها را برای الگوگیری و مقایسه، رصد کرده و می‌کنیم. خود نیز یافته‌ها و برساخته‌هایمان را حاضریم

به رایگان پیشکشی رهروان این وادی کرانه نابردار کنیم تا ضمن هم افزایی در بینش ها و دانش ها، بتوانیم با موج آفرینی، خیراندیشان فرهنگی را متقاعد کنیم که با به این عرصه بگذارند.

آنچه خواند، همه حرف هایی نبود که گفتنی بود؛ به قدر دقیقه های چندین سال، حرف و تجربه و خاطره و نکته هست؛ اما نباید و نشاید که سخن آغازین را به درازا بکشیم. نقطه ای که حساسیت موضوع و فرهیختگی خواننده، به ما انگیزه می دهد، که با ما و بارها درون مایه، قالب، مراحل تولید و توزیع را بازبینی کنیم تا اثری فاخر و ماندگار را تقدیم نگاه و نگرشی بلند شما گرامیان نماییم و مشتاقانه منتظریم لب درایت دیدگاه های شما سروران عزیز به آدرس mehr@mehrestan.ir پیش از پیش، م هون مهربانی هایتان گردیم.

برآستان جانانی سرسپاس سرور می آورم که، فوقی، رفیق طریقمان کرد تا دوره امانت داده شده در مزرعه دنیا را به خانه چینی از خرمن ارباب و اصحاب فرهنگ و اندیشه بگذاریم و آنگاه با لطفی دوستان ما، امدار فضل بی کرانش کرد تا در طرح پربرکت «مهرستان» بتوانیم بابت تولید و توزیع و بولاتی فرهنگی و تربیتی، مدال افتخار برگردن بیاویزیم. آری، «تربیت و تولید» هدف اصلی آمدن پیامبران و جان مایه کتاب های آسمانی بوده است: «وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ» ما نیز به راه پیمایی و نفس کشیدن در این وادی مفتخریم. از تک به تک، رهروان ارجمندی که ذره پروری کردند و گام به گام مسیر را هم شانه ما شدند، بر رسم ادب، خاضعانه سپاسگزاریم.

عیشتان مدام، ایام به کام، عزت مستدام
مرکز احیاء اندیشه و سیره علوی

فصل اول: مهارت‌های پایبندی فرزندان به نماز، استیسا، الگه تا حدود دوازده سالگه

چند نکته اساسی	۲۵
گفتار اول: ویژگی‌های اساسی این دوره	۲۷
۱. رشدی برای اطاعت‌پذیری	۲۷
۲. آمادگی برای فراموشی آداب و مؤدب شدن	۲۹
۳. آمادگی تدریسی برای کمک مفاهیم انتزاعی	۳۰
۴. علاقه فراوان به پذیرش تنجکاوای درباره همه چیز	۳۲
۵. ارتباط عاطفی عمیق ولی محدود	۳۳
۶. نیاز به انگیزه‌دهی با تأیید و تشویق	۳۴
۷. تأثیرپذیری بسیار فراوان از معلم	۳۵
۸. تمایل به خشنود کردن معلم و والدین	۳۵
۹. توجه به نتیجه عمل	۳۶
۱۰. روحیه ورود به جمع و دوست‌گیری	۳۷
گفتار دوم: گام‌های اساسی برای پایبندی فرزندان به نماز در دوره دوم	۳۹
گام اول: سفارش و دستور	۳۹
دستوری ناب	۴۱
نکاتی کاربردی در این گام	۴۲
از همین الان باید یاد بگیرد	۴۴
گام دوم: پذیرش و دوست داشتن فرزندان، آن‌طور که هستند	۴۵
دخترک دروغ‌گو	۴۶

نکاتی کاربردی در این گام	۴۷
برای من هم سخت است	۴۷
اثر یک تذکر	۵۰
گام سوم: توجه به اهمیت مدرسه در تربیت	۵۱
راهکارهای مربوط به این گام	۵۲
خیلی مراقبت داشتم	۵۴
مسیحی به اذان گوش می داد	۵
دختران بهشتی	۵۶
گام ۲ ارم: توجه به نقش معلم در تربیت	۵۷
یادآوری	۵۸
معلم شایسته	۵۹
وصایف روحاندر این گام	۶۰
نکاتی کاربردی برای معلمان محترم	۶۱
فرشته های آسمون	۶۱
فضاوت عجولانه	۶۲
گام پنجم: برگزاری جشن تکلیف	۶۴
خاطره ای تکان دهنده	۶۵
نکات کاربردی	۶۷
جشن مخفی	۶۸
جشن هرساله	۶۹
گام ششم: آموزش معارف دین	۷۱
نکته	۷۴
راهکارهایی عملی	۷۵
چند نمونه ساده	۷۵
صبر در آموزش	۷۸
بازگشت به مشهد	۸۰
نمونه شعر زیبا	۸۲
اولین نمازی که خوانده ام	۸۳
شاخص	۸۴
برگ ریزان	۸۴
گام هفتم: عادت دادن به نماز و خواندن نماز قضا	۸۵
مسئله شرعی	۸۷

سیره امام خمینی (ره)	۸۷
پاسخ به یک پرسش	۸۸
نکته های ناب	۸۹
غصه برای فضا شدن نماز صبح	۸۹
گام هشتم: همراه کردن نماز فرزندان یا خاطرات خوشایند	۹۰
شش میم	۹۱
خاطره	۹۱
خاطره ای دیگر	۹۲
راهکارهایی برای عملیاتی شدن این گام	۹۲
نوع و نحوه تشویق و جایزه	۹۴
توجه به نکته ای ضروری	۹۵
گام نهم: داشتن نگاه جامع به معارف دین	۹۵
نمونه ای از عبادات در این سن	۹۹
مدیریت طولانی	۱۰۲
ریاضت های طاقت فرسا	۱۰۴
رجوع به کتاب	۱۰۶
گام دهم: بهره گیری از فرصت های طلایی	۱۰۸
چند نمونه عمومی	۱۰۹
۱. سفارش پیامبر خدا (ص)	۱۰۹
۲. سفارش امیرالمؤمنین (ع)	۱۱۰
۳. زمان شناسی حضرت موسی (ع)	۱۱۱
۴. سفارش امام صادق (ع)	۱۱۱
۵. وصیت ارزشمند	۱۱۲
۶. استفاده از فرصت	۱۱۲
آنچه در ادامه خواهید خواند	۱۱۴
فصل دوم: مهارت های پاینده فرزندان به نام	۱۱۵
از دوازده سالگی تا حدود هجده سالگی	
گفتار اول: می خواهم کار را تمام کنم!	۱۱۷
سخنی از جنس دیگر	۱۱۸
نکته	۱۱۹
نوجوانی دوره ای حساس و سرنوشت ساز	۱۲۰

گفتار دوم: ده ویژگی اساسی این دوره	۱۲۲
۱. ورود به مرحله بزرگ سالی	۱۲۴
۲. رشد فکری و عقلی (دوره هوش انتزاعی)	۱۲۵
۳. هویت جویی و آرمان خواهی	۱۲۷
۴. معنویت گرایی و رشد اخلاقی	۱۲۹
۵. گروه گرایی و تأثیرپذیری از گروه دوستان و همسالان	۱۳۱
۶. احساسات شدید و مشکلات بلوغ	۱۳۳
۷. لجبازی و نافرمانی و پرخاشگری	۱۳۴
۸. استقلال خواهی	۱۳۵
۹. خود برتری و میل به آزادی	۱۳۶
۱۰. سولیت خواهی	۱۳۸
نکته یادآوری	۱۳۹
گفتار سوم: گام های اساسی برای پابیندی فرزندان به نماز در این دوره	۱۴۰
گام اول: گفتگو و صورت نهادهای دستور	۱۴۰
نکته های کاربردی	۱۴۴
مدلی برای عملی کردن این گام	۱۴۶
به جای گفتن	۱۴۷
می توان گفت	۱۴۷
گام دوم: استقبال از سؤال ها و حتی ایجاد سؤال در ذهن او	۱۴۸
مشکلی فراگیر	۱۴۹
چگونه بی نماز شد	۱۴۹
واقعیت هایی تلخ	۱۵۱
راهکارها	۱۵۳
خود آگاهی	۱۵۵
گام سوم: استفاده از دو بال ترس و امید	۱۵۷
راهکارهای عملی	۱۵۹
تبیین فواید و برکات اقامه نماز	۱۵۹
نماز ملاکی برای انتخاب همسر	۱۶۰
حل مشکلات این سبنا با نماز	۱۶۲
رزمنده های محاصره شده	۱۶۲
تبیین عواقب و پیامدهای سستی در نماز و بی توجهی به آن	۱۶۳
تازگی به گناه فکر می کنم	۱۶۴

نسخه‌ی زیبا	۱۶۵
سبقت عمتوع	۱۶۷
نکته‌ای راجع به کل این کام	۱۶۹
گام چهارم: ایجاد روحیه افتخار به دین‌داری	۱۶۹
خاصه‌ای از شهید پروچردی	۱۷۰
سربازی نماز	۱۷۱
خاطره‌ای از استاد قرآنی	۱۷۲
نکته‌ای دقیق و سنجی	۱۷۳
برستی و پاسخ کوتاه	۱۷۵
رهکارهایی برای ایجاد و حفظ غیرت دینی	۱۷۶
صدوق غیبت	۱۷۷
حمست را داده‌ی ؟	۱۷۷
نغمه‌ای نمازی	۱۷۹
گام پنجم: سبقت و همدلی و انعطاف در برخورد با نوجوان	۱۸۰
پاس گل قیمت	۱۸۱
بازرسی در خانه عا	۱۸۲
چند نکته	۱۸۳
نماز فارسی	۱۸۴
گام ششم: شخصیت‌بخش نوجوان	۱۸۶
راه‌های تکریم نفس	۱۸۸
یکویک	۱۸۹
نکته‌ها و برهبرها	۱۹۴
گام هفتم: توجه به دوستان و گروه همسالان	۱۹۵
شهید بی‌نماز	۱۹۶
نتیجه نیم قرن تحقیق	۱۹۷
دوستی را همراه کرد	۱۹۷
نکته‌های کاربردی	۱۹۸
بررسی نمازخوان	۲۰۱
دورزش‌کاری که به عبادت و نماز خیلی اهمیت می‌داد	۲۰۲
گام هشتم: ارتباط دادن فرزندان با مسجد و گروه‌های مذهبی	۲۰۳
پیاده‌روی باورنکردنی	۲۰۶
نکته‌های کاربردی	۲۰۶

بخش خلوا در مسجد توسط پیامبر ﷺ	۲۰۸
وقف نامه	۲۱۲
آسیب ها	۲۱۳
گام نهم: پاسخ مناسب به حس دین گرایی نوجوان	۲۱۳
راهکارها	۲۱۴
قین در دوران جوانی	۲۱۶
گربه نوجوان برای نماز اول وقت	۲۱۷
گدای سحر خیز	۲۱۸
گام : تقویت روحیه سیاسگراری	۲۲۰
راهکارها : فیق و اثرگذار	۲۲۱
۱. ورود و صحبت از درجه نعمت	۲۲۱
۲. در برابر به تکر	۲۲۸
۳. بیان تعبیه های خداوندی و اهل بیت علیه السلام درباره کودکان و نوجوانان	۲۲۹
گام یازدهم: سویت امتداد به معاد	۲۳۱
فقط یک سوره شریف	۲۳۳
راهکارهایی برای عملی شدن این گام	۲۳۴
فریادی زد و بیهوش شد	۲۳۸
در خواب چیزهای عجیبی دیدم	۲۳۹
سخن پایانی	۲۴۱
آنچه در جلد بعدی خواهید خواند:	۲۴۲
کتابنامه	۲۴۳

قدمه

نگرانی‌ها و دغدغه‌هایم جدید شده است؛ زیرا می‌خواهم فرزندم را به مدرسه بفرستم:

فضایی جدید، دوستانی جدید، معلمان جدید، افکار و روحیاتی جدید و... نمی‌دانم. این پسری جدید چه می‌بیند، چه می‌شنود، با چه کسی دوست می‌شود، چه کسی در بیت او نقش ایفا می‌کنند.

آخر، این چند سال برای تربیت و زمینه‌سازی پایبند شدنش به نماز، زحمات زیادی کشیدم. می‌ترسم هرچه در این چند سال کاشته‌ام، از بین برود.

این غصه‌ها و نگرانی‌ها، خیلی هم بیراه نیستند؛ زیرا چیزهایی دیده و شنیده‌ام که مرا این‌گونه مضطرب و نگران کرده است.

وقتی بعضی رفتارها را از برخی خانواده‌ها می‌بینم با محبت‌هایی را از آن‌ها می‌شنوم، تنم به لرزه می‌افتد....

در کنار همه این نگرانی‌ها، شنیده‌ام ویژگی‌های شخصی و روحی فرزندم نیز در حال تغییر و دگرگونی است و دارد مہیای ورود به دنیایی جدید می‌شود. با این‌همه نگرانی و سؤال‌های فراوان پیش رویم چه کنم؟ چگونه از این دغدغه‌ها رهایی یابم و فرزندم را حفظ کنم؟...

این مطالب گوشه‌ای از پرسش‌ها و نگرانی‌ها و دغدغه‌های تمامی مادران و پدران است و سعی ما در این بخش کتاب این است که نکاتی کلیدی و سرنوشت‌ساز را در این دوره جدید، یعنی از شش سالگی تا حدود دوازده سالگی، برای اقامه تربیت نمازی فرزندان و پایبند کردن آن‌ها به نماز یادآوری کنیم. امید است که با به‌کارگیری آن‌ها، بتوانیم فرزندانی تربیت کنیم که نور چشم ما در دنیا و آخرت باشند.

باز هم، در اینجا نکته یادآوری شده در جلد اول را تکرار می‌کنیم: به خوب شدن حداقل فرزندان خود اکتفا نکنیم و آینده‌ای را افق دید قرار دهیم که در آن، فرزندانمان پیشروی پر میزکاران هستند و نه تنها خود اهل اقامه نماز شده‌اند، بلکه داعیه اقامه نماز و دعوت دیگران به ادای این فریضه را نیز در سر دارند؛ همان گونه که حضرت ابراهیم علیه السلام برای فرزندان خود چنین آینده‌ای را از خدای مهربان تمنا کرد:

«رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَايَ»
(پروردگارا، مرا برپاکنده نماز قرار ده، و از فرزندانم این چنین فرزندگارا،
دعای مرا بپذیر!)